

استفاده از مدل تعدیل شده جونز برای بررسی رابطه مدیریت سود با مالیات بر عملکرد در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

محسن محمد نوربخش لنگرودی^۱، حسن صیاد زمردی^۲، زیبا جهانگیری طولارودی^۳

۱-دکتری مدیریت مالی، استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت

۲-دانشجوی دکتری مدیریت صنعتی مالی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد قزوین

۳-دانشجوی دکتری حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد گرگان

چکیده

این پژوهش رابطه مدیریت سود (مدل تعدیل شده جونز) با مالیات بر عملکرد در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را بررسی می کند، فلسفه مدیریت سود، بهره گیری از انعطاف پذیری روش های استاندارد و اصول پذیرفته شده حسابداری می باشد. این پژوهش از حیث هدف کاربردی می باشد. در خصوص روش انتخاب داده های این پژوهش، اطلاعات این پژوهش شامل داده های بدست آمده از گزارش های مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد که با مراجعه به پایگاه های اطلاعاتی، استخراج و محاسبه براساس آن مدل های پژوهش برآورد شده تا مبنایی برای آزمون فرضیه ها فراهم گردد. نتایج نشان می دهد که رابطه مدیریت سود با نسبت های مالیات ابرازی به مالیات تشخیصی و مالیات تشخیصی به قطعی تایید می گردد. همچنین در صورت بزرگ بودن شرکت و زیاد بودن بدهی شرکت تمایل مدیران به مدیریت سودشان بیشتر خواهد شد.

واژه های کلیدی: مالیات ابرازی، مالیات تشخیصی، مالیات قطعی، مدیریت سود، جونز تعدیل شده

مقدمه

امروزه درآمدهای مالیاتی یکی از مهمترین منابع بودجه اکثر دولت ها به ویژه کشورهای توسعه یافته است و حجم و میزان درآمدهای مالیاتی در قسمت منابع بودجه، معرف سلامت اقتصادی حکومت شناخته می شود و نقطه قوت سیستم اقتصادی هر کشوری، شفافیت و سلامت نظام اقتصادی از طریق اتکا به منابع و درآمدهای مالیاتی می باشد. مالیات شرکتهای بخش قابل توجهی از درآمدهای مالیاتی را تشکیل می دهد (رحمانی و اربابی بهار، ۱۳۹۳).

بازی بین مراجع مالیاتی، شرکت ها و افراد از دیرباز جز رقابت های طبیعی و لذت بخش بوده است. هرگاه مرجع مالیاتی برای حل اختلاف موجود قانون جدیدی وضع کرده است، شرکت در تلاش برای ایجاد مجدد این اختلاف استراتژی خود را تغییر داده است تا از مزیت این اختلاف به نفع خود استفاده کند. شرکت ها تمایل دارند سود های خود را در تلاش برای رسیدن به پیامدهای خاص گزارشگری مالی (مایرز و همکاران، ۲۰۰۷) و انتقال اطلاعات به شرکت کنندگان در بازار (تاگر و زاروین، ۲۰۰۶) هموارسازی کنند و به این طریق از خروج نقدینگی به خصوص در مواردی که شرکت بدهی مالیاتی قابل توجهی دارد جلوگیری کنند. پدیده هموارسازی سود در طول نیم قرن اخیر برای محققان حسابداری و مالی موضوع جالبی بوده است. به نظر می رسد اهمیت این موضوع نشأت گرفته از جایگاه ویژه و نسبتاً منحصر به فرد مقوله سود در مباحث حسابداری و امور مالی است. این پدیده به رفتار آگاهانه ای اطلاق می شود که به منظور کاهش نوسان های دوره ای سود و با استفاده از ابزار معین حسابداری شکل می گیرد.

نقش اصلی گزارشگری مالی انتقال اثر بخش اطلاعات مالی به افراد برون سازمانی، روشی معتبر و بموقع است. برای این مهم، دیران از فرصت هایی برای اعمال قضاوت در گزارشگری مالی برخوردار شده اند. در واقع در این پژوهش سعی شده تا به این سوال پاسخ داده شود که آیا نسبت های مالیات ابرازی و تشخیصی و قطعی شده با مدیریت سود رابطه دارد؟

مدیریت سود

در متون پژوهشی تعاریف مختلفی از مدیریت سود انجام شده است، اما ادبیات پژوهش مدیریت سود فاقد تعریفی پذیرفته شده از مدیریت سود است.

هپ ورث (۱۹۵۳) معتقد است، مدیریت سود اقدامی منطقی و عقلانی است که مدیران تلاش می کنند با بکارگیری ابزارهای خاصی در حسابداری به آن دست یابند (آشاری، ۱۹۹۴).

فلسفه مدیریت سود، بهره گیری از انعطاف پذیری روش های استاندارد و اصول پذیرفته شده حسابداری می باشد. البته تفسیرهای گوناگونی که می توان از روش های اجرایی یک استاندارد حسابداری برداشت کرد، از دیگر دلایل وجود مدیریت سود می باشد. این انعطاف پذیری دلیل اصلی تنوع موجود در روش های حسابداری است. در زمانی که تفسیر یک استاندارد بسیار انعطاف پذیر است، یکپارچگی داده های ارائه شده در صورتهای مالی کمتر می شود. اصول تطابق و محافظه کاری نیز می تواند باعث مدیریت سود شود.

درگیر شدن با مسئله مدیریت سود برای شرکت ها کاری خالی از مخاطره نیست. مخاطراتی چون مخدوش شدن اعتبار شرکت ها و مدیران عامل و خطر دادخواهی از آن ها (این مورد بیشتر در مورد تقلب روی می دهد) از این قبیل است. بنابراین منطق حکم می کند تنها هنگامی اقدام به مدیریت سود شود که انگیزه کافی برای آن وجود داشته باشد و منافع این کار از هزینه ها و مخاطرات آن بیشتر باشد (دستگیر و حسینی، ۱۳۹۲).

آشنایی با مفهوم مالیات

بحث مالیات، ریشه تاریخی دارد. هر جا که صحبت از ثبات، امنیت، تامین اجتماعی، شغل، زیرساخت های حمل و نقل، زیرساخت های آموزشی و ... به میان می آید، نقش دولت ها و مالیات به چشم می خورد. امری که در تمام طول تاریخ به تناسب شرایط اجتماعی، سیاسی و اقتصادی، همواره فصل مشترک جوامع مختلف بوده است (نوربخش و نیک گو، ۱۳۸۸).
 علمای علم مالیه تعاریف مختلفی از مالیات ارائه داده اند. تعاریفی که در قرن هیجدهم راجع به مالیات ارائه گردیده است؛ برای مثال بعقیده "میرابو": "مالیات وجهی است که مردم یک کشور برای حمایت خودبه دولت میپردازند."
 (جزایری، ۱۳۴۲، ص ۳۸) "منتسکیو" مالیات را در قالب عواید دولت چنین تعریف می نماید: "عواید دولت عبارت از سهمی است که هر کس از دارایی خود می دهد تا بقیه دارائی او تحت حراست هیات حاکمه درامان باشد و بتواند از آن بطور مطلوبی برخوردار شود." (پیرنیا، ۱۳۴۴، ص ۵۸)

فرایند مالیاتی در مالیات بردرآمد اشخاص حقوقی

مرحله ابراز

در قانون مالیات های مستقیم دولت جمهوری اسلامی ایران نیز مشابه سایر کشورها سیستم خوداظهاری مورد توجه قرار گرفته و در مواد ۱۲۶، ۱۱۰، ۱۰۰، ۸۰، ۲۶ ابراز درآمد مشمول مالیات و تعیین میزان مالیات ابرازی را در موعد مقرر به عهده ی مودی محول نموده است.

مرحله تشخیص تا قبل از قطعیت

در ماده ۲۱۹ ق.م.م. تصریح گردیده است که تعیین درآمد مشمول مالیات، همچنین مطالبه و وصول مالیات متعلقه موضوع قانون مالیات ها، به سازمان امور مالیاتی کشور محول می شود. در ماده ۱۵۶ همان قانون نیز مقرر گردیده است که اداره امور مالیاتی مکلف است اظهارنامه مودیان مالیات بر درآمد را در مورد درآمد هر منبع که در موعد مقرر قانونی تسلیم گردیده است، حداکثر ظرف یکسال از تاریخ انقضای مهلت مقرر برای تسلیم اظهارنامه، رسیدگی نماید. در صورتیکه ظرف مدت مذکور، برگ تشخیص مالیات صادر نشود و یا تا سه ماه پس از یک سال فوق الذکر، برگ تشخیص صادره به مودی مالیاتی ابلاغ نشود، اظهارنامه مودی قطعی تلقی می شود.

پیشینه پژوهش

الف) پژوهش های خارجی

- دسوایی (۲۰۰۳) به بررسی رابطه ی بین درآمد حسابداری و درآمد مشمول مالیات برای شرکت های امریکایی در سال های (۲۰۰۰-۱۹۹۰) پرداخت و بیان می کند که درآمد مشمول مالیات و درآمد حسابداری با افزایش سطح سپر مالیاتی و افزایش سطح مدیریت سود رابطه دارد اما این تفاوت به طور کامل با مدیریت سود قابل توضیح نیست.

بلیاک، شوولین و گیرنر(۲۰۱۲) به بررسی رابطه سطح تطابق درآمد حسابداری و درآمد مشمول مالیات پرداختند و دریافتند که تطابق بالاتر با مدیریت سود بیشتر در ارتباط است. آن ها نتیجه گرفتند که ادعاهای اولیه در مورد مزایای افزایش تطابق در امریکا، یعنی افزایش درستی گزارشگری مالی در نتیجه کاهش مدیریت سود، به آن میزان نیست که بیان میشود.

- کارجلاینن (۲۰۱۵) در پژوهشی به بررسی تاثیر حداقل سازی مدیریت سود بین مالکان حقیقی و شرکت زمانی که مشوق های رقابتی در شرکت های خصوصی وجود دارد، براساس شواهدی از شرکت های فنلاندی پرداخت. اصلاحات مالیاتی فنلاند در سال ۲۰۰۵، تغییر قانون مالیات ها و کاهش نرخ مالیات اشخاص حقوقی و افزایش همزمان نرخ های مالیاتی سود سهام، محیطی بسیار مناسب را برای سرمایه گذاران فراهم نمود. یافته ها نشان داد حداقل سازی مالیات مالکین حقیقی اغلب بیش از حداقل سازی مالیات و مدیریت سود در شرکت هاست.

- مالیادی و انور (۲۰۱۵) در مورد رابطه بین حاکمیت شرکتی، مدیریت سود و مدیریت پرداخت مالیات پژوهشی را در اندونزی انجام دادند. پژوهشات آنها با تمرکز بر تعداد هیات های مدیره بعنوان نماینده حاکمیت شرکتی، استفاده از اقلام تعهدی اختیاری برای اندازه گیری مدیریت سود و نرخ موثر مالیات برای سنجش مدیریت پرداخت مالیات، نتیجه گرفتند که حاکمیت شرکتی تاثیر بسیار مهمی بر مدیریت سود و مدیریت پرداخت مالیات دارد.

ب) پژوهش های داخلی

- بررسی ارتباط بین مدیریت سود و ثروت سهامداران. (علامه حائری، ۱۳۷۸)

هدف این پژوهش بیان این مسئله است که آیا مدیریت سود می تواند به عنوان ابزاری برای افزایش قیمت سهام در بازار بورس به کار گرفته شود، همچنین بررسی همبستگی مدیریت سود با نرخ سود دهی و همبستگی مدیریت سود با اندازه شرکت است. نتایج نشان می دهد که مدیریت سود می تواند به عنوان ابزاری برای افزایش قیمت سهام در بازار بورس به کار گرفته شود. همچنین شرکت هایی که نرخ سود دهی بالاتری دارند تمایل بیشتری برای مدیریت سود دارند نهایتاً وجود ارتباط بین اندازه شرکت و مدیریت سود به طور موثر رد شده است.

- تاثیر پذیرش شرکت ها در بورس بر مدیریت سود (ایراندوست، ۱۳۷۹)

هدف این پژوهش پاسخ به این پرسش است که آیا از نظر مدیریت سود، بین زمانی که شرکت در بورس پذیرفته شده است و زمان قبل از پذیرش تفاوتی وجود دارد یا خیر؟ همچنین بررسی این فرضیه که آیا تفاوت معنی داری بین میانگین بازده دارایی ها قبل و بعد از پذیرش در بورس وجود دارد.

نتایج نشان می دهد که مدیریت سود بستگی به پذیرش شرکت در بورس اوراق بهادار ندارد. همچنین پذیرش شرکت در بورس سبب تغییر بازده دارایی ها نمی گردد.

احمد یعقوب زاده و همکاران در سال ۱۳۹۱ در پژوهشی با عنوان ارائه الگو برای اندازه گیری مدیریت سود در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به این نتیجه رسیدند که متغیرهایی مثل نسبت بدهی، اندازه شرکت، تغییر مدیریت، شاخص سودآوری (بازده داراییها) و شاخص مدیریت سود سال قبل با شاخص مدیریت سود سال جاری رابطه مستقیم دارند. از طرف دیگر بعضی متغیرها مثل مالیات، نوع مالکیت، نوع حسابرس، تغییر حسابرس و نوع صنعت اثری بر مدیریت سود ندارند. در سال ۱۳۸۴ دکتر ایرج نوروش، سحرسپاسی و دکتر محمدرضا نیکبخت، چگونگی مدیریت سود در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی سالهای ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۲ مورد بررسی قرار دادند. یافته‌های برخی از پژوهش‌های انجام شده در سایر کشورها، حکایت از مدیریت نامناسب سود و بازتاب نتیجه‌های دلخواه مدیریت دارد. مدیریت سود با استفاده از پارامترهای اندازه، نسبت بدهی به سرمایه و نرخ مؤثر مالیات، مورد بررسی قرار گرفت.

روش پژوهش

این پژوهش از حیث هدف کاربردی می باشد. در خصوص روش انتخاب داده های این پژوهش، اطلاعات این پژوهش شامل داده های بدست آمده از گزارش های مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد که با مراجعه به پایگاه های اطلاعاتی، استخراج و محاسبه براساس آن مدل های پژوهش برآورد شده تا مبنایی برای آزمون فرضیه ها فراهم گردد.

فرضیه های پژوهش

- فرضیه اول: بین نسبت مالیات تشخیصی به قطعی با مدیریت سود رابطه معناداری وجود دارد .
  - فرضیه دوم : بین نسبت مالیات ابرازی به تشخیصی با مدیریت سود رابطه معناداری وجود دارد .
  - فرضیه سوم : بین نسبت مالیات ابرازی به قطعی با مدیریت سود رابطه معناداری وجود دارد .
- توضیح اینکه برای کشف مدیریت سود از مدل؛ جونز تعدیل شده استفاده شده است. در این پژوهش از مدل جونز تعدیل شده برای محاسبه مدیریت سود استفاده شده و فرضیه ها مورد آزمون قرار گرفت.

مدل جونز تعدیل شده شکل گسترش یافته مدل جونز است. در مدل جونز تعدیل شده، فرض بر این است که میزان ارقام تعهدی غیر اختیاری ناشی از معاملات اقتصادی شرکت، سه متغیر مبلغ ناخالص اموال، ماشین آلات و تجهیزات، تغییرات درآمد و تغییرات حسابها و اسناد دریافتنی در نظر گرفته می شود(مرادزاده و همکاران، ۱۳۹۱، ص ۱۴۵).

جدول ۱- اقلام تشکیل دهنده ی فرمول محاسبه مدیریت سود

اقلام تعهدی غیراختیاری	NDA
جمع دارایی ها	A
جمع دارایی های سال گذشته (t-1)	At-1
کل اقلام تعهدی به مقیاس مجموع دارایی های دوره قبل	TA
ناخالص املاک، ماشین آلات و تجهیزات در زمان t	PPE
خالص درآمد سال t منهای خالص دریافتی سال t-1	ΔREV
حسابهای دریافتی تجاری سال t منهای حسابهای دریافتی تجاری سال t-1	ΔREC
جریان نقدی حاصل از فعالیت های عملیاتی در سال t	CFO
اقلام تعهدی اختیاری	DAC

آماره های توصیفی

ویژگی های مربوط به متغیرهای مورد استفاده در پژوهش، اعم از متغیرهای وابسته، مستقل در جدول ۴-۲ آورده شده است. آماره های گزارش شده شامل میانگین، میانه، حداکثر، حداقل، ضریب چولگی و انحراف معیار متغیرها بکارگرفته شده در پژوهش می باشد.

جدول ۲- خلاصه آماره های توصیفی مورد استفاده در پژوهش

اندازه شرکت	نسبت بازده سرمایه	نسبت اهرم مالی	نسبت مالیات ابرازی به مالیات قطعی	مدل جونیتر تعدیل شده	نسبت مالیات ابرازی به مالیات تشخیصی	نسبت مالیات تشخیصی به مالیات قطعی	متغیرها
SIZE	ROE	LEV	TAX VOICED FINAL	EM1	TAX VOICED DIAGNOSTIC	TAX DIAGNOSTIC FINAL	
5.69	0.37	0.61	0.529414	0.52	0.480259	1.027754	میانگین
5.54	0.30	0.62	0.652728	0.30	0.558135	1.038300	میانه
8.25	19.61	1.30	1.884985	34.48	1.533239	3.708738	حداکثر
4.42	-2.47	0.00	0.000000	-3.31	0.000000	0.000000	حداقل
0.69	0.83	0.19	0.406156	2.10	0.371142	0.602387	انحراف معیار
1.12	17.44	0.02	-0.121643	11.58	-0.082697	0.701558	چولگی
4.35	401.49	3.03	1.765676	156.68	1.598168	6.397477	کشیدگی

4101	264.38	442.16	327.1781	372.11	296.8000	635.1520	جمع کل
341	497	26.76	101.7821	3167	84.98955	223.8906	جمع انحراف
721	721	721	618	721	618	618	کل مشاهدات

در جدول ۲ آمار توصیفی را برای تمام مشاهدات متغیرهای مستقل (به تعداد ۷۲۱ مشاهده) و وابسته (به تعداد ۶۱۸ مشاهده) نشان می دهد مقدار میانگین و میانه متغیرهای وابسته نزدیک به هم می باشد و مقدار میانگین برای نسبت مالیات ابرازی به مالیات تشخیصی برابر ۰/۴۸، نسبت مالیات تشخیصی به مالیات قطعی برابر ۱/۰۲ و نسبت مالیات ابرازی به مالیات قطعی برابر ۰/۵۳ می باشد با مقایسه مقادیر فوق می توان گفت بیشترین مقدار مالیات را مالیات تشخیصی دارد و این مقدار دو برابر مالیات ابرازی می باشد و آیا این تفاوت زیاد حاصل مدیریت سود می باشد یا نه؟

آزمون نرمال بودن توزیع متغیرها

در ابتدا باید از نرمال بودن توزیع داده های مربوط به متغیرهای وابسته اطمینان نسبی حاصل کنیم. برای این امر از آزمون جاکبرا استفاده می کنیم.

جدول ۳ خلاصه آماره های توصیفی متغیرهای وابسته

مالیات ابرازی/مالیات قطعی	مالیات ابرازی/مالیات تشخیصی	مالیات تشخیصی/مالیات قطعی	متغیرها
TAX VOICED to FINAL	TAX VOICED to DIAGNOSTIC	TAX DIAGNOSTIC to FINAL	
0.529414	0.480259	1.027754	میانگین
0.652728	0.558135	1.038300	میانه
1.884985	1.533239	3.708738	حداکثر
0.000000	0.000000	0.000000	حداقل
0.406156	0.371142	0.602387	انحراف معیار
-0.121643	-0.082697	0.701558	چولگی
1.765676	1.598168	6.397477	کشیدگی
40.75567	51.30653	347.9233	آزمون جاکبرا
0.000000	0.000000	0.000000	سطح اهمیت
327.1781	296.8000	635.1520	جمع کل
101.7821	84.98955	223.8906	جمع انحراف
618	618	618	کل مشاهدات

آزمون فرضیه های پژوهش

فرضیه ها را اینگونه عنوان کردیم :

فرضیه اصلی :

بین مدیریت سود و مالیات بر عملکرد (ابرازی، تشخیصی و قطعی شده) رابطه معنی داری وجود دارد.

فرضیه های فرعی :

۱. بین نسبت مالیات تشخیصی به مالیات قطعی شده و مدیریت سود رابطه معنی داری وجود دارد.
۲. بین نسبت مالیات ابرازی به مالیات تشخیصی و مدیریت سود رابطه معنی داری وجود دارد.
۳. بین نسبت مالیات ابرازی به مالیات قطعی شده و مدیریت سود رابطه معنی داری وجود دارد.

مدل های رگرسیونی پژوهش

مدل های رگرسیونی پژوهش برای آزمون فرضیه های پیشنهادی مدل های زیر تصریح می شود :

فرضیه اول: رابطه بین نسبت مالیات تشخیصی به قطعی با مدیریت سود را آزمون می نماید.

$$Emj_{it} + ROE_{it} + LEV_{it} + Size_{it} + e_{it} = \text{نسبت مالیات تشخیصی به قطعی}$$

فرضیه دوم: رابطه بین نسبت مالیات ابرازی به قطعی با مدیریت سود را آزمون می نماید.

$$Emj_{it} + ROE_{it} + LEV_{it} + Size_{it} + e_{it} = \text{نسبت مالیات ابرازی به تشخیصی}$$

فرضیه سوم: رابطه بین نسبت مالیات ابرازی به تشخیصی با مدیریت سود را آزمون می نماید.

$$Emj_{it} + ROE_{it} + LEV_{it} + Size_{it} + e_{it} = \text{نسبت مالیات ابرازی به قطعی}$$

نتایج آزمون ها برای مدل های پیشنهادی

۱- مدل اول

$$Tax(diagnostic\_final)_{it} = \alpha_{it} + \beta_1 Em1_{it} + \beta_2 LEV_{it} + \beta_3 ROV_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \epsilon_{it}$$

در این مدل از مالیات بر عملکرد (نسبت مالیات تشخیصی به مالیات قطعی) بعنوان متغیر وابسته و مدیریت سود (مدل جونز تعدیل شده) ، اهرم مالی ، بازده سرمایه گذاری و اندازه شرکت ، به عنوان متغیرهای توضیحی استفاده شده است. نتایج بدست آمده در جدول ۴ قرار داده شده است. ضریب تعیین برای مدل فوق ۲۲ درصد می باشد و این بیانگر این است که ۲۲ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای توضیحی بیان می شود. همچنین جهت تأیید مدل آزمون خودهمبستگی نیز با آزمون دوربین واتسون با مقدار ۲/۰۹، دلالت بر عدم وجود خود همبستگی بین متغیرهای مستقل می باشد و آزمون نرمال باقیمانده متغیر ها انجام شده که مقدار احتمال صفر نشان می دهد نرمال نمی باشد و با توجه به اینکه متغیر وابسته از

یکنواختی لازم و نرمال برخوردار نبود از متغیر مجازی^۱ (www.pupuol.com) با مقدار یک برای مقادیر بیشتر از ۱/۵ متغیر نسبت مالیات تشخیصی به مالیات قطعی و در غیر این صورت صفر در نظر گرفته شد .

جدول ۴- نتایج آزمون فرضیه ها براساس مدل اول

متغیر وابسته	نسبت مالیات تشخیصی به مالیات قطعی	ضریب	آماره	معناداری	نتیجه
	ضریب ثابت	-2.378359	-3.052786	0.0024	پذیرش
	مدیریت سود (جوز تعدیل شده)	-0.030667	-2.524540	0.0118	پذیرش
متغیر مستقل	اهرم مالی	-0.988584	-4.037703	0.0001	پذیرش
	بازده سرمایه گذاری	-0.083383	-2.736221	0.0064	پذیرش
	اندازه شرکت	0.688064	5.312665	0.0000	پذیرش
توان تبیین:	R ²	0.224444	F-statistic	1.676326	0.000101 پذیرش
استقلال خطاها:	D.W	2.092887	Jarque-bera	۲,۹۸	۰,۰۰۰۰۰۰ رد

P<0.10***; P<0.05** ; P<0.01*

نتایج حاصل از آزمون فرضیه ها طبق جدول شماره ۵ با مقدار آماره F برابر ۶/۵۹ و احتمال صفر حاکی از تایید کلی مدل رگرسیون در سطح اطمینان ۹۵ درصد می باشد .

همچنین نتایج بدست آمده که در جدول ۵ قرار داده شده است حاکی از تایید کل فرضیه ها می باشد و ضریب تعیین برای مدل فوق ۵۳ درصد می باشد و این بیانگر این است که ۵۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای توضیحی بیان میشود و مقدار دوربین واتسن مقدار ۲/۰۵ و نزدیک مقدار ۲ می باشد و دلیل نبود خود همبستگی بین متغیرها می باشد و مقدار نرمال بودن باقیمانده هم با آماره جاکیرا برابر ۲/۲۶ و مقدار معنی داری ۰/۳۲ با مقدار بزرگتر از ۵ درصد تایید می شود . طبق نتایج جدول ۵ با توجه به مقدار معناداری کمتر از ۵ درصد ، تمام متغیرهای توضیحی مبنی بر داشتن رابطه با مالیات بر عملکرد (نسبت مالیات تشخیصی به مالیات قطعی) تایید می شود .

¹ dummy

جدول ۵- نتایج آزمون فرضیه ها براساس مدل اول

نتیجه	معناداری	آماره	ضریب	نسبت مالیات تشخیصی به مالیات قطعی	متغیر وابسته
پذیرش	0.0002	-3.796142	-2.291340	ضریب ثابت	متغیر مستقل
پذیرش	0.0076	-2.676381	-0.025198	مدیریت سود (مدل جونز تعدیل شده)	
پذیرش	0.0000	-5.933354	-1.126194	اهرم مالی	
پذیرش	0.0273	-2.212005	-0.052334	بازده سرمایه گذاری	
پذیرش	0.0000	6.597700	0.662064	اندازه شرکت	
پذیرش	0.0000	20.24745	1.431709	متغیر مجازی	
پذیرش	0.0000	6.598148	F-statistic	0.535255	
پذیرش	۰,۳۲۱۷	۲,۲۶۷	Jarque-bera	2.051473	D.W
P<0.10***; P<0.05** ; P<0.01*					

در نتیجه مدل نهایی رگرسیون به شرح ذیل با ضرایب مربوطه ارائه می شود :

$$\text{TAX\_DIAGNOSTIC\_FINAL} = -2.29133970416 - 0.0251982088747*EM1 - 1.1261941852*LEV - 0.0523336358946*ROE + 0.662063570629*SIZE + 1.43170885613*DUMMY1 + [CX=F]$$

۲- مدل دوم

$$\text{Tax(voiced\_diagnostic)}_{it} = \alpha_{it} + \beta_1 EM_{it} + \beta_2 LEV_{it} + \beta_3 ROV_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \varepsilon_{it}$$

در این مدل از مالیات بر عملکرد (نسبت مالیات ابرازی به مالیات تشخیصی) بعنوان متغیر وابسته و مدیریت سود (مدل جونز تعدیل شده)، اهرم مالی، بازده سرمایه گذاری و اندازه شرکت، به عنوان متغیرهای توضیحی استفاده شده است. نتایج حاصل از آزمون فرضیه ها طبق جدول شماره ۶ حاکی از تایید کلی مدل رگرسیون در سطح اطمینان ۹۵ درصد می باشد.

جدول ۶- نتایج آزمون فرضیه ها براساس مدل دوم

نتیجه	معناداری	آماره	ضریب	نسبت مالیات ابرازی به مالیات تشخیصی	متغیر وابسته	
پذیرش	0.0000	-4.237833	-1.557793	ضریب ثابت	متغیر مستقل	
پذیرش	0.0452	-2.006469	-0.011500	مدیریت سود (جونز تعدیل شده)		
پذیرش	0.0000	-8.546025	-0.987253	اهرم مالی		
رد	0.5447	-0.606100	-0.008715	بازده سرمایه گذاری		
پذیرش	0.0000	7.435886	0.454395	اندازه شرکت		
پذیرش	0.000000	5.355589	F-statistic	0.480406		R ²
پذیرش	0.90	0.19	Jarque-bera	1.907013	D.W	توان تبیین: استقلال خطاها:

P<0.10***; P<0.05** ; P<0.01*

نتایج بدست آمده که در جدول ۶ قرار داده شده است حاکی از تایید برخی از فرضیه ها می باشد. ضریب تعیین تعدیل شده (R²) برای مدل فوق ۴۸ درصد می باشد و این بیانگر این است که ۴۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای توضیحی بیان می شود.

طبق نتایج جدول ۶ و مقدار معناداری کمتر از ۵ درصد متغیرهای توضیحی بجز بازده سرمایه گذاری مبنی داشتن رابطه با مالیات بر عملکرد (نسبت مالیات ابرازی به مالیات تشخیصی) تأیید می شود.

۳-مدل سوم

$$\text{Tax}(\text{voiced\_final})_{it} = \alpha_{it} + \beta_1 \text{Em}_{it} + \beta_2 \text{LEV}_{it} + \beta_3 \text{ROV}_{it} + \beta_4 \text{SIZE}_{it} + \varepsilon_{it}$$

در این مدل از مالیات بر عملکرد (نسبت مالیات ابرازی به مالیات قطعی) بعنوان متغیر وابسته و مدیریت سود (مدل جونز تعدیل شده)، اهرم مالی، بازده سرمایه گذاری و اندازه شرکت، به عنوان متغیرهای توضیحی استفاده شده است. نتایج حاصل از آزمون فرضیه ها طبق جدول شماره ۷ حاکی از تایید کلی مدل رگرسیون در سطح اطمینان ۹۵ درصد می باشد.

جدول ۷- نتایج آزمون فرضیه ها براساس مدل دوم

متغیر وابسته	نسبت مالیات ابرازی به مالیات قطعی	ضریب	آماره	معناداری	نتیجه
	ضریب ثابت	-1.435626	-3.482078	0.0005	پذیرش
	مدیریت سود (مدل جونز تعدیل شده)	-0.012977	-2.018623	0.0440	پذیرش
متغیر مستقل	اهرم مالی	-1.066105	-8.228086	0.0000	پذیرش
	بازده سرمایه گذاری	-0.011455	-0.710338	0.4778	رد
	اندازه شرکت	0.449169	6.553478	0.0000	پذیرش
توان تبیین:	R ²	0.455793	F-statistic	4.851397	پذیرش
استقلال خطاها:	D.W	1.997138	Jarque-bera	8.49	رد

P<0.10** ; P<0.05* ; P<0.01*

نتایج بدست آمده که در جدول ۷ قرار داده شده است حاکی از تایید برخی از فرضیه ها می باشد. ضریب تعیین تعدیل شده (R²) برای مدل فوق ۴۵ درصد می باشد و این بیانگر این است که ۴۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای توضیحی بیان می شود.

همچنین برای تأیید مدل نیز آزمون خودهمبستگی با آزمون دوربین واتسون با مقدار ۱,۹۹، نزدیک مقدار ۲ می باشد، دلالت بر عدم وجود خود همبستگی بین متغیرهای مستقل می باشد و استقلال متغیرها تأیید می شود ولی با توجه به اینکه مقدار باقیمانده نرمال نبود از متغیر دامی صفر و یک برای داده های غیر یکنواخت متغیر وابسته استفاده نمودیم و مقادیر بالای ۱/۵ را برای یک و سایر مقادیر برای صفر لحاظ گردید و آزمون دوباره با وارد نمودن متغیر مجازی جدید انجام گرفت و نتایج در جدول شماره ۸ ارایه شده است و مقدار احتمال ۰/۰۵ حاکی از نرمال بودن باقیمانده می باشد

جدول ۸ - نتایج آزمون فرضیه ها براساس مدل سوم

متغیر وابسته	نسبت مالیات ابرازی به مالیات قطعی	ضریب	آماره	معناداری	نتیجه
	ضریب ثابت	0.191129	0.425673	0.6705	رد
	مدیریت سود (مدل جونز تعدیل شده)	0.007530	0.514258	0.6073	رد
متغیر مستقل	اهرم مالی	-0.794617	-5.679735	0.0000	پذیرش
	بازده سرمایه گذاری	0.008332	0.544338	0.5864	رد
	اندازه شرکت	0.122374	1.622014	0.1054	رد
	DUMMY	0.182941	6.216305	0.0000	پذیرش
	AR(1)	-0.045300	-1.070133	0.2851	رد
توان تبیین:	R ²	0.553072	F-statistic	5.832287	پذیرش
استقلال خطاها:	D.W	1.937472	Jarque-bera	۵,۹۴	پذیرش

P<0.10** ; P<0.05** ; P<0.01*

طبق نتایج جدول ۸ و مقدار معناداری کمتر از ۵ درصد متغیرهای توضیحی بجز اهرم مالی مبنی داشتن رابطه با مالیات بر عملکرد (نسبت مالیات ابرازی به مالیات قطعی) مابقی متغیرها رد می شود.

جدول ۹- خلاصه آزمون فرضیه ها

شماره فرضیه	شرح فرضیه	نتایج		
		آماره	احتمال	نتیجه
۱	بین نسبت مالیات تشخیصی به مالیات قطعی شده و مدیریت سود رابطه معنی داری وجود دارد.	-2.676381	0.0076	پذیرش
۲	بین نسبت مالیات ابرازی به مالیات تشخیصی و مدیریت سود رابطه معنی داری وجود دارد.	-2.006469	0.0452	پذیرش
۳	بین نسبت مالیات ابرازی به مالیات قطعی شده و مدیریت سود رابطه معنی داری وجود دارد.	0.514258	0.6073	عدم پذیرش

خلاصه پژوهش، مباحث و نتیجه گیری

در این پژوهش تاثیر مدیریت سود شرکت های بازار بورس اوراق بهادار تهران بر عملکرد مالیاتی با سه معیار (ابرازی، تشخیصی و قطعی شده) بررسی شده است. فرض بر این بود عملکرد مالیاتی بامتغیرهای مدیریت سود با معیار محاسباتی (مدل جونز تعدیل شده)، اهرم مالی، بازده سرمایه گذاری و اندازه شرکت رابطه معناداری دارد و این مدل ها از طریق حداقل مربعات معمولی آزمون و بررسی شده اند، تعداد ۱۰۳ شرکت و عبارتی ۶۱۸ شرکت - سال در دوره زمانی ۱۳۸۵ لغایت ۱۳۹۰ روش حذف سیستماتیک مورد آزمون قرار گرفت. همچنین این پژوهش با توجه به اینکه از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش اجرا، توصیفی و همبستگی بوده سه فرضیه بررسی گردید طبق نرم افزار آماری Eviews7 تحلیل همبستگی و رگرسیون و با توجه به نوع تعریف مدل ها از برآورد روش حداقل مربعات معمولی (OLS) استفاده و برای مانایی داده ها از آزمونهای لازم انجام پذیرفت.

یافته های این پژوهش همچنین براساس فرضیه های پژوهش ارایه شده به شرح ذیل می باشد :

فرضیه ۱: بین نسبت مالیات تشخیصی به مالیات قطعی شده و مدیریت سود رابطه معنی داری وجود دارد.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه ها با مقدار آماره F برابر $6/59$ و احتمال صفر حاکی از تایید کلی مدل رگرسیون در سطح اطمینان ۹۵ درصد می باشد. همچنین نتایج حاکی از تایید کل فرضیه ها می باشد و ضریب تعیین برای مدل فوق ۵۳ درصد می باشد و این بیانگر این است که ۵۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای توضیحی بیان می شود و مقدار دوربین واتسن مقدار $2/05$ و نزدیک مقدار ۲ می باشد و دلیل نبود خود همبستگی بین متغیرها می باشد. و مقدار نرمال بودن باقیمانده هم با آماره جاکبرا برابر $2/26$ و مقدار معنی داری $0/32$ با مقدار بزرگتر از ۵ درصد تائید می شود. با توجه به مقدار معناداری کمتر از ۵ درصد، تمام متغیرهای توضیحی مبنی بر داشتن رابطه با مالیات بر عملکرد (نسبت مالیات تشخیصی به مالیات قطعی) تائید می شود.

فرضیه ۲: بین نسبت مالیات ابرازی به مالیات تشخیصی و مدیریت سود رابطه معنی داری وجود دارد.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها حاکی از تایید کلی مدل رگرسیون در سطح اطمینان ۹۵ درصد می باشد. ضریب تعیین تعدیل شده (R^2) برای مدل فوق ۴۸ درصد می باشد و این بیانگر این است که ۴۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای توضیحی بیان می شود. همچنین برای تأیید مدل نیز آزمون خودهمبستگی با آزمون دوربین واتسون با مقدار ۱٫۹۰، دلالت بر عدم وجود خود همبستگی بین متغیرهای مستقل می باشد که مقدار دوربین واتسون برابر ۱٫۹۰ نزدیک مقدار ۲ می باشد و استقلال متغیرها تأیید می شود. نرمال بودن باقیمانده هم با آزمون جاکبرا با مقدار معنی داری ۹۰ درصد تأیید می شود. در نهایت مقدار معناداری کمتر از ۵ درصد متغیرهای توضیحی بجز بازده سرمایه گذاری مبنی داشتن رابطه با مالیات بر عملکرد (نسبت مالیات ابرازی به مالیات تشخیصی) تأیید می شود.

فرضیه ۳: بین نسبت مالیات ابرازی به مالیات قطعی شده و مدیریت سود رابطه معنی داری وجود دارد.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها حاکی از تایید کلی مدل رگرسیون در سطح اطمینان ۹۵ درصد و تایید برخی از فرضیه‌ها می باشد. ضریب تعیین تعدیل شده (R^2) برای مدل فوق ۴۵ درصد می باشد و این بیانگر این است که ۴۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای توضیحی بیان می شود. همچنین آزمون دوربین واتسون با مقدار ۱٫۹۹، نزدیک مقدار ۲، دلالت بر عدم وجود خود همبستگی بین متغیرهای مستقل داشته و استقلال متغیرها تأیید می شود ولی با توجه به اینکه مقدار باقیمانده نرمال نبود از متغیر دامی صفر و یک برای داده‌های غیر یکنواخت متغیر وابسته استفاده نمودیم و مقادیر بالای ۱/۵ را برای یک و سایر مقادیر برای صفر لحاظ گردید و آزمون دوباره با وارد نمودن متغیر مجازی جدید انجام گرفت و مقدار احتمال ۰/۰۵ حاکی از نرمال بودن باقیمانده می باشد. بنابراین نتیجه نهایی اینکه مقدار معناداری بیشتر از ۵ درصد متغیرهای توضیحی بجز اهرم مالی مبنی داشتن رابطه با مالیات بر عملکرد (نسبت مالیات ابرازی به مالیات قطعی) مابقی متغیرها رد می شود.

نتیجه گیری

با توجه به جمع بندی نتایج از حاصل از بررسی سه فرضیه مشخص گردید که در فرضیه‌های اول و دوم رابطه مدیریت سود با نسبتهای مالیات ابرازی به مالیات تشخیصی و مالیات تشخیصی به قطعی تأیید می گردد. در پژوهشی که توسط دکتر نوروش و همکاران (۱۳۸۴) صورت پذیرفت یافته‌ها براساس روش جونز تعدیل شده نشان داد که مدیران شرکت‌های بزرگ از اقلام تعهدی برای به حداقل رساندن مالیات شرکت‌هایشان استفاده می کنند. همچنین در صورت بزرگ بودن شرکت و زیاد بودن بدهی شرکت تمایل مدیران به مدیریت سودشان بیشتر خواهد شد.

منابع

۱. رحمانی، علی؛ اربابی بهار، زهرا، (۱۳۹۳)، «رابطه‌ی تفاوت مالیات تشخیصی و ابرازی با مدیریت سود»، سال سوم، شماره ۱۲، گروه پژوهش‌های تجربی حسابداری. تابستان، صص ۸۳-۶۱.
۲. دستگیر، محسن؛ حسینی، احسان، (۱۳۹۲)، «مروری جامع بر مدیریت سود (بخش دوم)»، فصلنامه مطالعات حسابداری و حسابرسی، شماره ۸، زمستان، صص ۱۹-۲.
۳. جزایری، شمس‌الدین، (۱۳۳۵)، «قوانین مالیه و محاسبات عمومی»، جلد اول، صص ۳۸.
۴. پیرنیا، (۱۳۴۴)، مالیه عمومی (مالیات‌ها و بودجه)، چاپ سوم، انتشارات ابن سینا، تهران، صص ۵۸-۵۷-۴۵.

۵. علامه حائری، فریدالدین، (۱۳۸۷)، «بررسی میزان ارتباط بین هموارسازی سود و ثروت سهامداران (ارزش سهام در بازار بورس) در شرکت های عضو بازار بورس تهران»، پایان نامه دکتری، دانشگاه آزاد اسلامی - واحد علوم و تحقیقات.
۶. ایراندوست، ف. (۱۳۷۹)، «تأثیر پذیرش شرکت ها در بورس بر مدیریت سود»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی تهران.
۷. یعقوب نژاد، احمد؛ بنی مهد، بهمن؛ شکری، اعظم، (۱۳۹۱)، «ارائه الگو برای اندازه گیری مدیریت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران»، سال پنجم، شماره دوازدهم، فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مدیریت، بهار، صص ۱۶-۱.
۸. نوروش، ایرج؛ سپاسی، سحر؛ نیک بخت، محمدرضا، (۱۳۸۴)، بررسی مدیریت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس تهران»، شماره بیست و دوم و شماره دوم، مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، تابستان، صص ۱۷۷-۱۶۵.
۹. مرادزاده، مهدی؛ زارع زاده مهریزی، محمدصادق؛ تاکر، رضا، (۱۳۹۱)، «تأثیر پاداش هیأت مدیره و مالکیت نهادی بر مدیریت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران»، سال پنجم، شماره ۱۸، فصلنامه بورس اوراق بهادار تابستان، صص ۱۵۲-۱۳۷.
10. Myers, J. N., Myers, L.A. & Skinner, D. J. (2007), "Earnings momentum and Earnings management", *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 22(2), 249-284.
11. Tucker, J.W. & Zarowin, P.A. (2006), "Does income smoothing improve Earning informativeness", *the accounting, Review*, 81(1), 252-270.
12. Ashari, N., Hian, C., Soh, T. and Wei, H. (1994), "Factors affecting income smoothing among Listed companies in Singapore", *Accounting and Business research*, Vol. 24. Nol. 96.
13. Desai, M., 2003. "The divergence between book income and tax income." *Social Sciences Research Network Electronic Paper Collection*: <http://ssrn.com>.
14. Blaylock, B., T. Shevlin, and R. Wilson. 2010. "Tax avoidance, large positive temporary book-tax differences and earnings persistence". *The Accounting Review*, January 2012, Vol. 87, No. 1, pp. 91-120.
15. Karjalainen, J. (2015), "The effects of corporate versus owners tax minimization on earning management when incentive compete: Evidence from private Finish firms", *Social Science Research Net work*, February 2
16. Mulyadi, M & Anwar, Y. (2015), "Corporate Governance, Earnings Management and Tax Management", *Global Conference on Contemporary Issues in Education, GLOBE-EDU 2014*, 12-14 July 2014, Las Vegas, USA

